

MUZEJSKI ČASOPIS

Številka 1, Leto 19

GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE IN MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

Februar, 2009

Aktivnosti Gornjesavskega muzeja Jesenice ob 80. obletnici mesta Jesenice

Gornjesavski muzej Jesenice pripravlja kar tri prireditve, ki se bodo vrstile v mesecu marcu in prav vse so namenjene obeležitvi obletnice našega mesta.

Prvi četrtek v mesecu, 5. marca, bomo v Kosovi graščini odprli novo razstavo ob 80. letnici Jesenic. Kustosinja etnologinja Zdenka Torkar Tahir pripravlja pregled mestne zgodovine z izborom starih razglednic. Razstava je zasnovana tako, da jo bomo v letošnjem prazničnem letu po ogledu v Kosovi graščini, kjer bo na voljo tudi zloženka s kratko zgodovino mesta, lahko predstavili še po jeseniških šolah, inštitucijah in podjetjih.

Prvi v sklopu praznovanj ob obletnici mesta Jesenice pa bo kviz (letošnje deveto tekmovanje) iz zgodovine mesta Jesenice. Gradivo za kviz pripravlja mag. Marko Mugerli iz muzeja. Pripravil je besedilo v elektronski obliki, ki je nastalo iz že izdanih publikacij našega muzeja. To so posebne knjižice, ki smo jih na Jesenicah izdali bodisi samostojno bodisi kot sodelavci pri projektu Ljudske univerze Jesenice. Izdali smo tudi obsežno monografijo Jesenice.

Besedila so pripravljena za razredno in predmetno stopnjo osnovne šole in tudi za srednješolce. Fotografsko gradivo iz naše fototeke pripravlja fotograf dokumentalist Silvo Kokalj.

Ob pripravljenem gradivu je tudi seznam izdane literature, ki jo v muzeju ponujamo po simbolnih - »prazničnih«
cenah.

Več o naših prireditvah, razstavnem programu in pedagoških delavnicah v Kasarni na Stari Savi pa najdete v mesečnih objavah

www.gornjesavskimuzej.si.

Na predvečer občinskega praznika bo predstavitev Jeseniškega zbornika

Že preteklo leto smo v sodelovanju z Muzejskim društvom Jesenice začrtali temo tokratne 10. številke Jeseniškega zbornika, ki ga pripravljamo v muze-

ju. Jubilejna številka zbornika sovpada z jubilejem našega mesta. Zato je osrednja tema tokrat prav mesto in ljudje, ki v njem živijo ali so ga celo sooblikovali.

V zborniku je objavljenih 40 prispevkov s področij družabnega življenja na Jesenicah, življenjskih usod barakarjev, priseljencev, izseljencev, bombardiranje med vojno, nenavadna oskrba s hrano po njej, poklici, ki odražajo vsakdanje zanimivosti tako rekoč z ulice. Zanimivi so opisi in spomini na posamezne zaselke kot je Zaštreka, Ukova, Planina pod Golico, Stara Sava, Delavska ulica, sledi rudarjenja, spomini posameznikov o skali na Murovi, krajevna zgodovina Jesenic in okolice. Nekoliko drugače se spominjajo razvoja mesta nekdanji jeseniški župani ter z njimi povezani nekdanji direktorji jeseniške železarne, ki so sooblikovali kraj in vplivali na kvaliteto življenja. Svojevrstni so spomini jeseniških častnih občanov ter predstavitev nekaterih Jeseničanov kot so Pavle Zidar, Ivo Koželj, Lojzka Praček, Dinko Bertoncelj, bratje Čebulj, Vencelj Perko in drugih.

Predstavljamo obširnejše poljudnoznanstvene prispevke o življenju na Jesenicah, krajše spomine posameznikov, častnih občanov in direktorjev jeseniške železarne.

Za realizacijo vsebinske zasnove smo skrbeli člani uredniškega odbora. Delo urednika je prevzel Tone Konobelj. Izdajo zbornika sofinancirata Občina Jesenice in Gornjesavski muzej Jesenice. Predstavitev zbornika bo v sodelovanju z Muzejskim društvom Jesenice, gledališčem Toneta Čufarja in Glasbeno šolo Jesenice na predvečer občinskega praznika 19. marca, v gledališki dvorani.

Irena Lačen Benedičič

IZ VSEBINE

Stran 1:

-Aktivnosti Gornjesavskega muzeja Jesenice ob 80. obletnici mesta Jesenice
- Vabilo na občni zbor MDJ

Stran 2:

-Spored pedagoških delavnic v Kasarni
-Program muzejskih večerov MDJ
-Zoisov kotiček na Pristavi
-Kviz iz poznavanja zgodovine mesta

Stran 3:

-Franc Konobelj - Slovenko
-Iskrice spominov na Vladimirja Knifca

Stran 4:

-Planinska fototeka v Gornjesavskem muzeju
-Muzejska razstava "Aleševa šola za nepalske gorske vodnike
-Kako so v vaseh pod Golico včasih živeli?
-Jesenice na starih razglednicah
-Vabilo na izlet v Rezijo

Vabilo na občni zbor Muzejskega društva Jesenice

REDNI OBČNI ZBOR MDJ

BO V ČETRTEK, 26. FEBRUARJA 2009 OB 17. URI V RESTAVRACIJI ŽELEZARSKI HRAM (Ledarska 5., pred športno halo Podmežakla v stavbi kegljišča).

DNEVNI RED:

1. Izvolitev delovnega predsedstva (delovnega predsednika, zapisnikarja, dveh overoviteljev, verifikacijske komisije)

2. Poročilo verifikacijske komisije

3. Poročila o delu MDJ v preteklem obdobju: poročilo predsednika, poročilo blagajnika, poročilo nadzornega odbora in disciplinske komisije

4. Razprava na poročila

5. Izvolitev novega upravnega odbora in upravnih organov društva

6. Načrt dela za prihodnje obdobje

7. Razno

Vabimo vse člane MDJ, pričakujemo pa tudi nove člane. Posebnih vabil za občni zbor MDJ ne bo.

V nadaljevanju točke razno bo tudi večerja, zato prosimo, da udeleženci občnega zbora javijo svojo udeležbo na telefon št. 031 787 363 Darke Rebolj ali 031580 727 Dušana Prešerna. Na OZ bo mogoče tudi poravnati članarino (12 evrov).

SPORED MUZEJSKIH DELAVNIC V KASARNI NA STARI SAVI

Vse delavnice so ob 16. uri.

4. februar: POBARVANKA - FOSILI

4. marec : SONČNA URA

1. april: PARNA LOKOMOTIVA

18. maj: MEDNARODNI DAN MUZEJEV

18. maj: EKSPONAT MESECA - KOLO

3. junij: ELEKTRIČNA LOKOMOTIVA

2. september: Z VLAKOM V SVET DOMIŠLJIJE

PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ OD FEBRUARJA DO MAJA 2009

19. februar: Vlado Vilman - Prvi športni stadion na Slovenskem

19. marec: predstavitev Jeseniškega zbornika v Gledališču Toneta Čufarja

16. april: Tadej Brate - Bohinjska železnica

21. maj: Mihael Brenčič - Vode v Karavankah

Vsi muzejski večeri, razen v marcu, bodo v Kosovi graščini (2.nadstropje), Titova 64 na Jesenicah, vsak tretji četrtek v mesecu ob 18. uri. Vstop je brezplačen. Vabljeni tudi novi člani in vsi, ki vas zanima posamezna tema. VSTOP JE BREZPLAČEN.

Muzejske pedagoške delavnice

Vsakomesečne sredine muzejske pedagoške delavnice bodo letos po večini posvečene stoštrideseti obletnici ustanovitve Kranjske industrijske družbe in popularizaciji tehnične dediščine. Pri tem se ne bo možno izogniti obdelavi železa s pomočjo težkih kladiv in valjev v valjarni. Včasih so jih poganjala vodna kolesa. V pomanjšani obliki jih bomo poskušali narediti v februarjski delavnici. Koristnost koles za prevoz, zabavo in zdravo telo bomo spoznali 18. maja, na dan muzejev. Takrat bomo pripravili različne igre s kolesi. Na ogled bo muzejsko kolo. Poskušali bomo razstaviti tudi danes najbolj sodobno kolo na izmenljiv nožno-električni pogon. V aprilski in

junjski delavnici bomo s koles prišli na lokomotive. Jeseniška železarna se je včasih ponašala z razvejano mrežo ozkotirnih železnic, po katerih so vozile parne in električne lokomotive. Spomin nanje bomo obujali z izdelavo modelov. Pri delavnicah ne bomo upodabljali samo strojev, ampak bomo skušali biti povezani z naravo, zato bomo uporabljali naravne materiale in se držali naravnega ritma. V pomoč nam bo sončna ura, ki jo bomo naredili v marčevski delavnici. Ker si tako močno želimo sonca, je sončna ura simbol našega muzeja in je tudi na fasadi naše Ruardove graščine.

Mag. Marko Mugerli

ODPRTJE RAZSTAV V KOSVI GRAŠČINI

Datum	Tip razstava	Opis razstave	Organizator
5. februar	Fotografska razstava	Fotografinje se predstavijo	FD in GM Jesenice
5. marec	Muzejska razstava	Razstava ob 80-letnici mesta Jesenice	GM Jesenice
2. april	Fotografska razstava	Franci Črv – 80 let, fotograf, umetniške fotografije	GM Jesenice
7. maj	Muzejska razstava	Dve kolesi par nog	TM Slovenije
Avgust		Zaprto, vzdrževalna dela	
3. september	Likovna razstava	Rudi Reichman, slikar – 80 let, slike	GM Jesenice

Muzejski večer, 19. februar 2009

Muzejski večer, 21. maj 2009

Zoisov kotiček na Pristavi

Mag. Vlado Vilman

Prvi športni stadion na Slovenskem

Leta 1921 so člani Jugoslovanske sokolske zveze določili, da bodo prvi zlet jugoslovanskega sokolstva organizirali naslednje leto v Ljubljani. Predpogoj izvedbe zleta je bila izgradnja stadiona. Lesen montažni stadion je pod vodstvom tesarskega mojstra Ivana Zakotnika postavilo 250 delavcev v dobrih treh mesecih. V štiri tribune so vgradili 3.000 m³ žaganega lesa. Na tribuna stadiona je lahko sedelo 21.652 gledalcev in stalo 12.620 gledalcev, v parterju pa je bilo še dodatnih 8.400 stojišč. Istočasno je lahko telovadilo 4.540 telovadcev. Na tem sokolskem zletu so sodelovali tudi jeseniški sokoli. V času zleta je potekala tudi mednarodna telovadna tekma gimnastičnih vrst Belgije, Francije, Luxembourg, Čehoslovaške in Jugoslavije, zato lahko smatramo omenjeni zlet kot največji in najpomembnejši mednarodni športni dogodek na Slovenskem do tistega časa. Kmalu po zaključku zleta so stadion demontirali, les pa porabili za druge name-ne.

Muzejski večer, 16. april 2009

Mag. Tadej Brate

Bohinjska železnica

V svojem predavanju nam bo predstavil zgodovino železnice od Trsta do Jesenic in njeno povezavo preko Avstrije proti severu. Prikazal bo tako posamezna vozila, kot tudi gradbene objekte s postajami in posebnostmi proge. V njegovem predavanju bomo videli preko 30 let stare diapozitive še iz časov parne vlake na Bohinjski železnici, ki jih je posnel sam v obdobju zatona parnih lokomotiv.

Za konec bo avtor ovrednotil to železnico tudi v mednarodnih okvirih in podal trditve, zakaj bi morali bohinjsko železnico varovati v okviru UNESCO kot del svetovne kulturne in tehniške dediščine.

Vabljeni!

Mihael Brenčič

Vode v Karavankah

Ozemlje Karavank so že v starem in srednjem veku intenzivno raziskovali rudolovci. Našli so nahajališča železa, svinca, cinka, bakra, mangana in živega srebra. Sledili so jim avstro-ogorski geologi. Ti so razkrili tančico burnih geoloških dogodkov in razvoja življenja v Zemljini zgodovini na prostoru Karavank. Toda rude in fosili niso edino skrito bogastvo Karavank, sem lahko prištevamo tudi vode, zlasti tiste, ki se skrivajo v notranjosti kamnin in sedimentov. Prve raziskave podzemnih vod na območju Karavank so povezane z izgradnjo železniškega predora skozi Karavanke v začetku 20. stoletja, sledile pa so jim mnoge, vse do današnjih dni. Konec prejšnjega stoletja sta Republikli Slovenija in Republika Avstrija pričeli z raziskavami podzemnih vod na celotnem območju Karavank na obeh straneh državne meje, od Korenskega sedla na zahodu, pa vse do Holmeca na vzhodu. Pregledano in popisano je bilo 3600 izvirov, opravljene so bile številne kemijske analize in izmerjeni številni pretoki. Na podlagi tega so bile izdelane mnoge geološke in druge karte, ki prikazujejo razprostranjenost in lastnosti podzemne vode na obeh straneh državne meje. Na podlagi teh rezultatov sta obe državi sprejeli zavezo, da bosta varovali visoko kakovost vode na tem območju. V skladu s skupno vodno politiko Evropske unije sta državi na območju Karavank opredelili skupno vodno telo podzemne vode s posameznimi vodonosniki, ki segajo na obe strani državne meje. Prav zaradi formalne opredelitve preko-mejnega vodnega telesa podzemne vode lahko Karavanke obravnavamo kot vzorčni primer dobre prakse za zaščito čezmejnih vodnih teles. Kot rezultat teh raziskav je bila napisana in izdana tudi dvojezična slovensko nemška knjiga Podzemne vode Karavank – skrito bogastvo. Predavanje je namenjeno predstavitvi knjige in rezultatov raziskav na širšem območju Karavank na tako v Sloveniji, kot tudi v Avstriji.

Gornjesavski muzej Jesenice pripravlja predstavitev Zoisovega kotička na Pristavi kot oris zgodovine Pristave in njene okolice, ki sta jo zaznamovala rudarstvo in delovanje družine Zois. Stavbo na Pristavi je leta 1647 postavila družina Pasarelli, lastnica javorniške fužine in graščine ter rudnikov pod Belščico. V njej je nastavila rudarske nadzornike, ki so spremljali rudarsko proizvodnjo in transport v dolino. Kasneje sta stavba in celotna javorniška posest hitro menjavali lastnike, dokler ju leta 1652 ni kupila družina Zois, ki je kraju dala poseben pečat in se je spomin

nanjo ohranil v številnih zgodbah, ki jih domačini v Javorniškem Rovtu znajo povedati še danes, pa čeprav Zoisov tukaj ni že več kot sto let. Nekatere izmed njih bodo prišle na panoje, ki bodo krasili stene Pristave. Vsi panoji, štirje po številu, bodo olepšani s slikovnim gradivom, zlasti mineralov in cvetlic, ki so jih Zois odkrili v Karavankah. Z našim delom želimo obiskovalce opozoriti na kulturno-zgodovinski pomen te tako priljubljene turistične postojanke.

Mag. Marko Mugerli

Kviz iz poznavanja zgodovine mesta Jesenice

Želja marsikaterega Jeseničana je, da bi čim prej zapustil to mesto in šel živet kam drugam. Mraz in senca sta prikrajšala ljudi za kak nasmeh na obrazu in za kak lep trenutek. Ko pa gre človek daleč proč, ga sčasoma začne prevevati občutek, da mu nekaj manjka in se vedno znova vrača. Tukaj je pustil priljubljeno gorsko pokrajino, ljudi, ki so mu blizu in veliko raznovrstnih spominov. Jesenice so pač takšne, kakršne so. Lepe so, ker smo tukaj doma.

Čeprav na Jesenicah prevladujeta senca in mraz, se je prav njima zahvaliti, da so Jeseničani postali to, kar so, pridni, vztrajni in upanja polni ljudje. Pri nas je bilo vedno tako, da če v dolini ni sonca, se je bilo pač potrebno povzpeti v višave. Vsak žarek je plačan s trudom in je zato toliko bolj dragocen. Če smo prikrajšani za lepoto, jo je potrebno poiskati. Iskal jo je fotograf Jaka Čop in jo našel v Trenti in Soči, Kraljestvu Zlatoroga in v Raju pod Triglavom, kakor nosijo ime tri njegove foto-monografije. Išče jo sleherni Jeseničan. Svoj dom in okolico stalno spreminja, da bi prišel do najlepše oblike.

Da je res tako, govorijo knjižice, ki jih je v preteklih letih izdal Gornjesavski muzej Jesenice, in pa učno gradivo, ki ga pripravljamo za letošnji kviz. Ker bo mesto upihnilo osemdeset svečk, bo

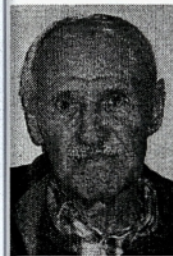
glavni poudarek na tem obdobju. To je bil čas velikih gradenj. Na Jesenicah so se zgradile nove šole, stanovanja, trgovine in tovarne. Prišli pa so tudi težki časi. Mesto je bilo le ena sama dolga cesta in ob njej zaprašene hiše in prazne hale jeseniške železarne, ki so le s svojo veličino pričale o nekdanji slavi. Ljudem se je zdelo, da je mesto z zaprtjem martinarne in plavžev izgubilo svoj življenjski ritem. Jeseničani pa so ostali zvesti svojemu imenu, znali so se pobrati in postali so še močnejši. Stare hale so se podrle. Zgradile so se nove stavbe, poslovni prostori, stanovanja, kulturni center na Stari Savi in trgovine, ki so v dolino pod Mežaklo vnesle več živahnosti. Področje opuščeni železarskih obratov je dobilo nove vsebine, ki so vabljive za ljudi vseh generacij.

K lepši podobi prispeva vsakdo izmed nas, saj je vsak človek edinstven in neponovljiv. V naš mozaik prispevaš svoj kamenček tudi bralec ti. Brez tebe bi bila slika nepopolna. Le tako se lahko reče, da Jesenice dihaš s polnimi pljuči.

Skupaj bomo proslavili naš visoki jubilej s kvizom 16. marca v Gledališču Toneta Čufarja in 19. marca z občinsko proslavo.

Mag. Marko Mugerli

Franc Konobelj - Slovenko (1916 – 2008)

V sredo, 19. novembra 2008 so se na mrzel in sončen novembrski dan, ko je sneg že pobelil vrhove Karavank in Stola, številni domačini in soborci na pokopališču na Blejski Dobravi poslovili od prvoborca, spomeničarja in pisca Franca Konoblja - Slovenka.

Rojen je bil 12. marca 1916 sredi vihrne prve svetovne vojne. Njegovo rojstno vas Koroško Belo so leta 1917 porušila in požgala italijanska letala. Mama se je z nezakonskim sinom preživljala s težkim delom v železarni železarnice takratne Kranjske industrijske družbe (KID). Življenje jima je šele po vojni olajšal oči Ivan Martelak, ki se je vrnil iz ruskega ujetništva in se poročil z mamo. Po končani osnovni šoli na Koroski Beli in meščanski šoli na Jesenicah se je v Poljčanah na Štajerskem izučil za trgovca. Ko se je leta 1933 vrnil na Jesenice, dolgo časa ni dobil stalne zaposlitve. Februarja 1935 je končno dobil zaposlitev v obratu tenke pločevine na Javorniku. A že po nekaj mesecih se je začela v železarni velika delavska stavka. To je bila prva resna preizkušnja v njegovem življenju. Soočil se je z borbo delavskega razreda za svoje pravice. Poleg tega, da je bil že član Sokola in da je bil aktiven član te organizacije, se je vključil v sindikalno organizacijo Narodno strokov-

no zvezo. Med svojimi vrstniki je našel vedno več tistih prijateljev, ki so se družili v delavskem domu "Pri jelenu" na Savi. Ko se je leta 1938 vrnil z odsluženja vojaškega roka v Sarajevu, je bil zopet brez zaposlitve in se je moral zateči k priložnostnim zaposlitvam, dokler se ni končno aprila 1939 zopet zaposlil v železarni.

Vedno bolj se je bližala vojna. 3. aprila 1941 je bil mobiliziran v jugoslovansko vojsko in se je z vlakom odpeljal v Zagreb. Toda po razpadu Jugoslavije se je kmalu vrnil na Jesenice, ki so jih zasedle italijanske in kasneje nemške enote. Splet se je znašel v železarni. Konec julija 1941 so se začeli na Mežakli zbirati prostovoljci. 1. avgusta 1941 so se že prvič spopadli z Nemci. Kmalu se je tudi sam priključil Jeseniški četi in bil decembra 1941 med organizatorji decembrske vstaje v Gornjesavski dolini. Toda po tem je prišlo do strahovitega okupatorjevega terorja in napadi na čete Cankarjevega bataljona so se kar vrstili. Začele so se tudi aretacije in internacije civilnega prebivalstva in streljanja talcev, v Nemčijo je bila izseljena tudi njegova družina. 20. februarja 1942 se je vnel spopad celo na vrhu Stola, kjer so Nemci po borbi z Jeseniško četo požgali Prešernovo kočo. Po ustanovitvi Gorenjskega odreda je Franc Konobelj postal intendant prvega Cankarjevega bataljona. Z njim se je udeležil številnih akcij, med drugim tudi miniranja cestnega in železniškega mostu v Mostah pri Žirovnici 27. junija 1942. Po številnih akcijah odreda

so bili 17. maja 1943 celo v Bistrici na Koroškem, kjer so rešili ruske ujetnike v tovarni akumulatorjev. Po tem je prevzel politične naloge v jeseniškem rajonskem komiteju KPS. Največ je deloval na področju Javorniškega Rovta v sektorju I Okrajnega odbora OF za Jesenice, kjer v letih 1943 in 1944 uspel mobilizirati številne domačine, da so odšli v partizane. Tu je spoznal svojo bodočo ženo, partizanko Tončko Noč - Milico. Septembra 1944 ga je pot s številnimi prostovoljci peljala na Primorsko, kjer so se aktivisti vključevali v Vojkovo, Gradnikovo in Prešernovo brigado. Toda nanese je, da je bil določen za pomočnika politkomisarja v bolnici Franji, kjer je ostal do 13. aprila 1945

Po drugi svetovni vojni so ga številne naloge v organih za notranje zadeve prisilile, da se je z družino selil iz kraja v kraj in na koncu pristal na rodnih Jesenicah. Že kmalu je začel pisati svoje spomine in jih objavljati v različnih revijah. Leta 1954 jih je objavil v samostojni publikaciji Pod Možakljo in Karavankami so se upli. Kasneje je svoje prispevke objavjal predvsem v jeseniškem zborniku Jeklo in ljudje, ki je prav na njegovo pobudo začel izhajati že leta 1964. Objavljal pa je tudi v številnih drugih publikacijah (npr. Partizanska bolnišnica Franja), revijah (Borec, TV-15, Svobodna misel, Planinski vestnik in druge) in časopisih (Železar).

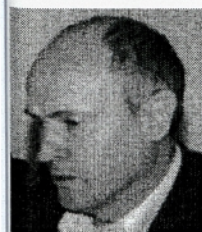
Organizacijske sposobnosti je dokazoval pri organizaciji številnih prireditev,

še posebej pri izgradnji nove Prešernove kočice na Stolu leta 1966 in organizaciji tradicionalnega zimskega pohoda na ta najvišji vrh Karavank. Redno se je udeleževal prireditev v Dražgošah, bil pa je tudi na vsakoletnih srečanjih v bolnišnici Franji. Vse svoje znanje in sposobnosti je vložil v zbiranje in ohranjanje spomina na narodnoosvobodilni boj in dogodke med drugo svetovno vojno. Dajal je pobude za postavitev številnih spominskih obeležij in spomenikov in tudi organiziral njihovo postavitve. Ena zadnjih je bila postavitev doprsnega kipa dr. Alešu Stanovniku v spominskem parku na Jesenicah. Neskončno ga je prizadela naravna nesreča v bolnišnici Franji. Takoj se je odzval nanjo in Idriskemu muzeju, kljub že častitljivi starosti devetdesetih let ponudil svojo pomoč pri obnovi. Nekaj let je služboval tudi v nekdanjem Tehniškem muzeju Železarnice Jesenice, dolga leta je bil aktiven član Zveze borcev NOV, Muzejskega društva Jesenice, Planinskega društva Jesenice, Društva upokojencev Jesenice, Turističnega društva Jesenice in še nekaterih drugih. Zato smo ga poznali in cenili tudi člani MDJ.

Bil je nosilec številnih državnih vojnih in mirnodobnih odlikovanj, a najbolj je bil ponosen na Partizansko spomenico 1941 in na priznanje, ki mu ga je pred nekaj leti podelil republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije.

Muzejsko društvo Jesenice

Iskrice spominov na Vladimirja Knificca (1950 - 2008)

Kdaj sem se prvič srečal z Vladom, še danes ne vem. Občutek imam, da sva se poznala vse življenje, saj sva bila ista generacija.

Leta 1984, ko smo obnavljali Kosovo graščino, sva se na sestankih Odbora za obnovo Kosove graščine večkrat srečevala z gospo Olgo Zupan, takratno direktorico Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju, in premlevala možnosti, da bi za Staro Savo, kjer je imel sedež takratni Tehniški muzej Železarnice Jesenice, vendarle skrbel stalni konservator. Ni minilo dolgo, ko mi je ravnateljica sporočila, da je od takrat dalje za Staro Savo zadolžen konservator – etnolog Vladimir Knific. Mislim, da je bilo to leta 1986.

In tako sva se z Vladom začela skoraj redno srečevati. Najina srečanja so bila vse pogostejša in opazil sem, da se je njegovo vedenje o Stari Savi nadgrajevalo in bogatilo. To znanje se je še bolj poglobljalo po tem, ko smo ustanovili Odbor za obnovo Stare

Save, katerega član je postal in na katerem je bil vse pogostejši diskutant. Redno je zbiral in dokumentiral podatke. Spoznal je, da je Stara Sava eden najpomembnejših delov mesta, ki pa je po krivici ostal za tovarniško ograjo. Z Vladimirjem Knificem smo muzealci dobili sogovornika izven železarnice in to trdega in pokončnega, ki nam je marsikdaj pomagal najti izhod iz skoraj brezizhodnih zagat. Nudil nam je strokovno pomoč v časih, ko smo morali reševati lastno kožo in se boriti za vsako zelenico in vsak kamen. Pred rušenjem objektov smo uspeli rešiti kasarno in prepričati vodstvo železarnice, da je Stara Sava spomenik v celoti in ne samo posamezna hiša.

Odbor je s pomočjo Tehniškega muzeja in Zavoda za spomeniško varstvo začel zbirati dokumentacijo in pripravljati vse potrebno za vpis v zemljiško knjigo ter odprtje tovarniške ograje in prost dostop do muzeja. Uspelo nam je, da je Občina Jesenice potrdila naš predlog o ustanovitvi novega občinskega muzeja in kar je najpomembnejše, železarnica je 8. februarja 1992 odprla vrata za obiskovalce. Izvedli smo izmero celotnega kompleksa in Vlado je pomagal celo kopati luknje za

mejnike, ki stojijo še danes. Na Vladovo pobudo smo začeli sanirati bazene, kamor se je nalagala gošča iz nekdanjih plavžev, jih ozelenili in na njih posadili drevje in posejali travo. V nekaj letih se je podoba okolice povsem spremenila in na Staro Savo se je začelo vračati življenje. Povabil je celo kiparja Marka Pogačnika, da je izdelal litopunkturni kamen in ga dal postaviti sredi parka.

Kljub temu da je delal na številnih projektih (Oplenova hiša, Liznjekova hiša, Pocarjeva domačija in številne druge domačije po Gorenjski), je bil Vladov največji projekt Stara Sava. Tu so se z leti pojavljale vse bolj zahtevne naloge, ki so se lahko rešile le s pomočjo sodelovanja med stroko in državo. In prav tu se je Vlado, tedaj že direktor zavoda, vse bolj zavzemal za republiška sredstva, ki so omogočala začetek sanacije Kasarne in ostankov nekdanjega plavža in pudlovke. Po njegovih strokovnih izhodiščih so se ti objekti tudi obnovili.

Spominjam se, kako je pred leti pripeljal svojega očeta in mu ponosno razkazal Staro Savo kot enega svojih najpomembnejših konzervatorskih projektov.

Prezgodnja smrt mu je sicer preprečila, da bi doživel obnovo Stare Save v celoti, a njegov delež pri vsej dosedanjih obnovi je neprecenljiv. Morda se nismo vsi vedno strinjali s strokovnimi izhodišči, ki jih je kot strokovnjak – konservator zagovarjal, a brez njegovega deleža bi bila Stara Sava zagotovo drugačna.

Ko sva se zadnjič srečala na enem od razgovorov v kasarni, sem mu po uradnem delu dejal: „Veš, Vlado, danes si mi pa vse besede z jezika jemale. V celoti se strinjam s tvojimi pripombami.“ Zdi se mi, da sva z leti prišla do točke, ko sva se v celoti strinjala s tem, da je treba vdihniti dediščini življenje, a ne na škodo zgodovinskih delov. Na njegovem obrazu sem razbral zadovoljstvo, nisem pa vedel, da je bil to najin zadnji razgovor.

Sredi lanskega poletja smo ga številni prijatelji in kolegi pospremili na njegovi zadnji poti na kranjskem pokopališču ...

Tone Konobelj

V okviru Triglavske muzejske zbirke od vsega začetka nastaja poseben fond planinskega fotografskega gradiva. Vsebinsko pokriva celotno slovensko planinsko zgodovino od njenih začetkov pa do danes (Piparji, Skalaši, planinske kočice, reševalne akcije, gorske nesreče, osebni fond npr. Andreja Moreta Gandija, Miha Ariha, Jaka Čopa in drugih, osebne fotografije, skupinske fotografije, gore, doline,...). Trenutno obsega čez 30.000 fotografij, negativov in razglednic. Skoraj za vse gradivo so izdelani špelični in okvirni vsebinski prevzemni zapisniki in popisi, tako da uporabniki lahko v okviru teh popisov sami poiščejo želeno sliko.

V lanskem letu pa smo v muzeju začeli s pripravami na sistematično obdelavo tega gradiva. To pomeni, da želimo vse fotografsko gradivo s planinsko tematiko digitalizirati in ga shraniti v ustrezen računalniški program. To nam bo omogočilo večjo preglednost gradiva po posameznih tematskih sklopih, možnost takojšnje najdbe in ogleda

zelene fotografije, negativa ali razglednice. S tem bomo zaščitili tudi original pred morebitnimi fizičnimi poškodbami, ki nastanejo ob njegovi vsakokratni uporabi (izguba, trganje, presvetlitev in s tem obledelost barve). Z Narodnim muzejem Slovenije se dogovarjamo za uporabo njihovega računalniškega programa Fundus, ki nam bo po zagotovilih tamkajšnjih strokovnih delavcev omogočil vse zgoraj opisane cilje. Program je prilagojen za delo na muzejskem gradivu in po dogovorih sodeč bo do konca februarja 2009 že v naših računalnikih.

Do takrat pa moramo kustosi za planinstvo in fotograf – dokumentalist pripraviti ustrezne vsebinske sklope, v katere bo gradivo razvrščeno in izdelati načrt označevanja originalov. Tako bomo planinsko fototeko uredili in pripravili za čim hitrejši način uporabe.

Natalija Štular

Kako so v vaseh pod Golico včasih živeli?

Konec leta 2008 je Ljudska univerza Jesenice v okviru svojega projekta oziroma študijskega krožka Raziskovanje kulturne dediščine v lokalni skupnosti založila knjigo Kako so v vaseh pod Golico včasih živeli? Publikacija je plod večmesečnega dela kranjanov in kranjanc iz Plavškega Rovta. Planine pod Golico in Prihodov ter strokovnih mentoric oziroma etnologin Nataše Kokošinek iz Občinske knjižnice in podpisane Zdenka Torkar Tahir iz Gornjesavskega muzeja Jesenice.

Mentorici sva od pomladi do zime organizirali in vodili srečanja s pisici objavljenih spominov oziroma tekstov, ki obravnavajo najrazličnejše teme iz preteklosti omenjenih vasi. Nekatere spomine sva zapisali sami, večino pa so jih sestavili udeleženci krožka. Zapisane sva nato prepisali, jih uredili in jim dodali slikovno gradivo. Večletne izkušnje s tovrstnim delom so pokazale, da je v občini še veliko ljudi, ki so pripravljene zapisati spomine ali pa poznajo starejše, ki bi bili o svojih spominih na nekdanje življenje pripravljene spregovoriti. V obdobju, ko se nam način življenja in naši kraji vse bolj in hitreje spreminjajo, so spomini svojevrstna kulturna dediščina, ki le zapisana in še bolje objavljena ostane ohranjena in dostopna tako vsem nam kot prihodnjim rodom. Vsebinsko se teksti nanašajo na posamezne domačije (Betelova, Konarjeva, Žlindrova, Šimnovčeva in Martinčeva), na gospodarske

panoge in dejavnosti (pridelovanje lanu, planinska paša, drvarjenje in prevoz lesa, mlini in žage, kovaštvo, tehnološki napredek, lov, o hotelu), na družabno življenje vasi (običaji, kulturno in zabavno življenje, praznovanje meseca narcis, smučanje), se dotaknejo izselencev in stoletnice iz Plavškega Rovta ter se zaključijo z objavo pism nekaterih, ki jih je na tuje odpeljala vojska ali pa so odšli za boljšim kruhom.

Udeleženci študijskega krožka se v knjigi predstavljajo predvsem kot pisici in zapisovalci ali pa kot informatorji in darovalci dokumentarnega gradiva in so bili naslednji: Marija Babič, Ivan Gril, Franc Hribar, Slavka Kerec, Jože, Klemen, Marija, Marina, Martina, Rina, Tatjana in Tilka Klinar, Lojzka Košir - Mikolič, Urška Lavtar; Lojzka in Marjan Praček, Lojzka Ravnik; Gašper, Ivan, Kristina in Milka Razingar, Lado in Simona Razingar, Antonija Robič, Franc Smolej, Ana in Janez Tarman, Janez Vesek in Marjan Žvegelj.

Zdenka Torkar Tahir

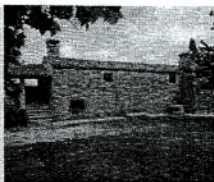
Ali poznate Stanka Koširja,

Rutarjana, pisca več kot desetih knjig, ki pomagajo ohranjati našo kulturno dediščino? Napisane so v narečju, ki izginja. Poskrbel pa je tudi za to, da bi ga vsi razumeli, saj ima zraven tudi "prevode" v knjižnem jeziku. V letu 2008 sta bili natisnjeni kar dve knjigi. Odlomek "Iz podstrešja" si lahko preberete spodaj. Tudi radio Triglav mu je s posebnimi oddajami namenil kar nekaj pozornosti.

Želim mu še veliko uspehov!

K' j' tãp'rv' c'h, ũ naša dãlna pr'p'ljãv.

Zimav oča sa prãjlã kakũ sa b'li l'j'di leta 1870 zbãganã, k' j' m'v pa štrããã ũ dãlna ta prv' c'h pr'p'ljãtã. Vse sa b'li ferbãne, kakũ zglãda tista reã, k' grã ki sãma pa šinah 'n jã vižvat' ni trebã. Tist dãn, zãpõna, sva kak'r pã navãdã z brãtam Jõkãam, na štãlã, za krãvã rãzãncã pr'st'mvãva. Brãt j' mã s'nu al' svãma u tist' stãv za fõt'r rãzãtã dajãv, j' s' s'm pa kõsa gõnũ s t'm, pã nã krãk' rãzãv.

Slika: Tonina hiša v Sv. Petru nad Dragonjo (jesenski izlet 2008)

Muzejska razstava "Aleševa šola za nepalske gorske vodnike"

V Gornjesavskem muzeju Jesenice smo pripravili muzejsko razstavo in spremni katalog ob bližnji tridesetletnici obstoja slovenske šole za nepalske gorske vodnike, ki je zaživela predvsem po zaslugi alpinista in vodje mnogih odprav Aleša Kunaverja (1935 - 1984). Razstava s tekstom, fotografijami, predmeti in spremnim katalogom prikazuje začetke in dosežke slovenskega himalajzma in Aleša Kunaverja, njegovo idejo o postavitvi šole za nepalske gorske vodnike v Manangu, gradnjo, program in delo šole. Šola ima velik ugled tudi v svetovnem merilu. Plezalsko izobraževanje je prineslo pozitivne spremembe v življenje nepalskih domačinov. Gradivo za razstavo so posodili ali podarili Dušica Kunaver, Bojan Pollak (sedanji vodja šole) in Peter Markič (nekdanji vodja šole).

Projekt sta financirala Občina Kranjska Gora in Ministrstvo za kulturo RS.

Razstavo z naslovom »Aleševa šola za nepalske gorske vodnike« smo odprli 4. decembra 2008 v galerijskem prostoru Liznjekove domačije v Kranjski Gori. Pozdravne nagovore so imeli predsednik Planinske zveze Slovenije mag. Franci Ekar, sekretarka Direktorata za kulturno dediščino na Ministrstvu za kulturo RS Vida Koporc Sedej in župan Občine Kranjska Gora Jure Žerjav, odprl pa jo je častni konzul Nepala v Sloveniji mag. Aswin K. Shrestha.

Razstava bo na ogled do konca februarja 2009, od torika do petka od 9.30 do 16.00, ob sobotah in nedeljah pa od 10.00 do 17.00 ure. Načrtujemo tudi gostovanje razstave tako, da jo bomo predstavili v okviru Festivala goriškega filma, ki se bo odvijal marca v Ljubljani.

Elizabeta Gradnik

Jesenice na starih razglednicah

V Gornjesavskem muzeju Jesenice bomo občinski praznik in 80-letnico proglasitve trga Jesenice v mesto obeležili tudi z razstavo, ki jo bomo odprli 5. marca v Kosovi graščini. Razstava naj bi nas predvsem s pomočjo starih razglednic popeljala skozi stoletje sprememb, rasti in razvoja. Na desetih razstavnih panojih bomo po desetletjih sledili podobam Jesenic, Save in Plavza ter si na dodatnih petih panojih ogledali še podobno gradivo, ki se nanaša na stoletno preteklost Hrušice, Planine pod

Golico, Javornika, Koroške Bele in Blejske Dobrave. Zavedamo se, da so stare razglednice tisto dokumentarno gradivo, ki mu v muzeju doslej nismo posvečali dovolj pozornosti. A ob dejstvu, da so kraji naše občine v zadnjih desetletjih šli skozi veliko sprememb, ki so temeljito preoblikovale tudi njihovo podobo, so razglednice tisti medij, ki nam na privlačen način tudi posreduje in je hkrati postal tudi element naše kulturne dediščine.

Zdenka Torkar Tahir

Vabilo na izlet v Rezijo

Muzejsko društvo Jesenice vas prrsrãno vabi na zanimiv izlet v Rezijo. Tja se bomo podali v soboto, 30. maja. Pot nas bo preko Rateã in Trbiãa vodila najprej v Kanalsko dolino, kjer si bomo ogledali nekaj umetnostnih spomenikov v Źabnicah, v Ukvah in v Ovãji vasi. Pot bomo nadaljevali do Resiutte oz Bile, kjer se bomo usmerili pod Kanin v Rezijo, ki je cilj naše poti. Tam si bomo ogledali kraje Bilo, Ravanco Solbico, najbrž pa tudi še Njivo, Osojane in Lišãce. Źe na poti vas bo z rezijansko kulturo, jezikom, glasbo in zgodovino seznanil dr. Marko Terseglav. Na Ravanci pa nas bo priãakala domaãinka Luigia Negro, ki prav v zadnjih ãasih doživlja najbolj surove pritiske italijanskih nacionalistov. Razkazala nam bo kulturni dom (Ta rozijansko kulturno hišo) in nam osvetlila nekdanji in sedanji naãin življenja Rezijanov in njihovo borbo za eksistenãno in etniãno preživetje. Źe bo ãas, si bomo ogledali še zaselek Korito z redkimi primeri stare rezijanske arhitekture, ki je bila v potresu leta 1976 skoraj povsem uniãena. Arhitektonsko so kraji v Reziji zdaj spremenjeni oz. popotresno obnovljeni, rezijanska duhovna kultura pa s svojimi znaãilnostmi in posebnostmi živi naprej. Predvidevamo, da se bomo po ogledu te samosvoje doline lahko okrepeãli v rezijanski gostilnici oz. kmeãkem turizmu. Na Jesenice se bomo predvidoma vrnili okrog 20h.

Dr. Marko Terseglav

Prijavite se lahko pri Darki Rebolj (tel. 031 787 363) ali pri Zdravku Kovaãiu (04 584 13 41).

Zadnji rok za prijavo je PONEDELJEK, 25. 5. 2009!

Ustanovitelj: MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE; **Izdajata:** MDJ in GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE; **Urednica:** MAJDA MALENŠEK; **Postavitve in oblikovanje:** MAJKA KLINAR, TIC JESENICE - RAGOR; **Naklada:** 300 izvodov; Za ãlane MDJ je ãasopis brezplaãen; **Tisk:** GMJ